

A menekülő

1

Mindketten megjelentek a bíróságon. Ez volt az első tárgyalás, az úgynevezett békéltető. A bírónő megkérdezte a férfit:

— Ön adta be a bontóperi kérelmet?

— Én — mondta Dancs.

— Milyen címen?

— Nevezük nézetkülönbségnek.

— Ilyen meghatározás nemigen szerepel a gyakorlatunkban — mondta a bírónő. — Nem lehetne elhidegülésre módosítani?

— Nekem mindegy.

A bírónő az asszonyhoz fordult:

— S önnek?

— Én csak azon csudálkozom — vélte az asszony —, hogy ez a gyáva alak meg tudta tenni ezt a lépést. Eddig mindig csak hazudozott. Ekkor emelik fel a fizetését, ekkor lép előbbre, ekkor kap kitüntetést, s mi lett mindezekből? Az égegyadta világon semmi. Hogyan lehet egy ilyen trógerrel együtt élni?

— A férje közgazdaságból doktorált.

— Közönséges tróger már jelenleg, fizikailag is.

— Tisztességes állása van a városszéli termelőszövetkezetben.

— Mint kirakó munkásnak — mondta az asszony. — Köszönöm. A nagy hanglérkodásával eddig jutott. Hogy ő micsoda szakember! Hát eddig jutott. Mint akármely írástudatlan cigány.

— Ilyenformán ön is kívánja a válást?

— Ha ő igen, én vajon miért ne?

A bírónő nézte az erős testalkatú, negyven év felé járó Dancs Jánost s a feleségét, aki tagadhatatlanul szép asszony volt, az iratok szerint harmincnégy éves. Kiderült a papirokból az is, hogy hat esztendeje házasodtak össze, előzőleg házastársi közösségben egyikőjük sem élt; van egy négyéves fiúgyermekük, egyszobás-összkomfortos állami lakásuk, bútoruk, televíziójuk, ruházatuk rendesen, és egyéb semmi más.

— Kötelességem felhívni a figyelmüket a harmadik ember sorsára — mondta a bírónő —, a gyermekükére. Önök mindketten diplomás emberek, közgazdászok. A szituációból ítélve egyikőjüket sem valamiféle új szerelem zavarta meg. Feltétlenül szükségesnek tűnik a válasz?

— Feltétlenül — mondta a férfi —, betelt a pohár. Én szerény, dolgozó ember voltam mindig, nem kívántam mást, csak megértést. Lehet, hogy néha hazudtam és nagyoztam. Talán, hogy örömet szerezzek. Megmondtam Máriának az esküvő előtt, hogy én nagyon béketűrő ember vagyok. Rettenetesen

sok mindent kibírok. De a bántások felgyülemlenek bennem, és akkor, ha úgy adódik, felrobbantom a világot.

— Gondoljon a gyermekére.

— Otthagynom nekim a lakást — mondta Dancs János. — Fizetni fogom rendesen a gyerektartást. Nem hiszem, hogy ezenkívül lenne más kötelességem.

— Törvény szerint aligha. De emberileg?

— Magammal viszem a gyereket, akit szeretek, ha ez így megfelelőbb Mária számára. Hiszen látnivaló, elég nagy marha vagyok ahhoz, hogy minden terhet magamra vállaljak.

Mária, azaz Dancs Jánosné felkiáltott:

— Hát látják, milyen? Nem látják, milyen? Lehet az ilyennel együtt élni? Birka az ilyen.

A bírónő felállt.

— Ilyenformán akkor majd értesítjük önöket az időpontról. A szükséges költségeket fizessék be a bírósági adminisztráción.

A felek eltávoztak.

Volt ott egy jegyzőkönyvvezető kislány, aki nagy, tiszta tekintetét ráemelte a bírónőre:

— Matild néni számára érthető ez?

Bán Matild sokat látott már az életből, bölcs volt és nyugodt.

— Hogyne, kislányom — mondta. — Az egyik csak társadalmi elismerésre és pénzre vágyik, a másik, az a szerencsétlen férfi, csak a munkára. Bármilyen nagy szerelem lett legyen közöttük valamikor, ezek az ellentétek ősiek, antagonisztikusak. Jaj az asszonymak, ha nem tud lépést tartani a férfival!

— De hiszen ez a nő üzletvezető. Kettőezer-kettő a havi alapbére. A férfi, míg a járási tanácsnál ott nem hagyta az osztályvezetői állását, kettőezer-nyolcszázat kapott. És állami lakás! Élhetnének csendesen és rendesen.

— Csendben és rendben el fognak válni — mondta doktor Bán Matild. — Ezt a házasságot az isten se menti meg.

— Szimpatikus nekem a férfi.

— Ne legyen. Ez többé az életben meg nem nőszül.

2

Még mindig együtt haladtak az úton. Az egész város lihegett a hőségától. Árnyéktalan helyeken párologott az aszfalt.

— Van annyi idő, hogy megigyunk egy kávét? — kérdezte Mária.

— Van.

— Azt hittem, már le sem ülsz velem egy presszóban.

— Leülök veled akármelyik presszóban — mondta doktor Dancs János —, de én nem iszom kávét, inkább valami jó, hideg sört.

— Sose tiltottam.

— Sose mondtam, hogy tiltottad.

Mentek. Már a járda is gőzölt a melegtől.

— Kicsi Jankóm? Az én kicsi fiam?

— Nyugodj meg, jó kezekben van, az anyám vigyáz rá.

— Én azt soha nem mondtam, hogy nincs jó kezekben. A törvény adta lehetőség szerint kéthetenként meglátogatom majd.

— Hazudsz — sziszegte az asszony. — Minden szavad hazugság. Nincs a te szavadnak értéke. Nem fogod meglátogatni. Tudom.

— Ha így tudod, akkor nyilván nem fogom kéthetenként meglátogatni. Máriát előntötte a láva.

— Gyilkolsz engem a bólintásoddal. Ezzel gyilkoltál te meg engem.

— Ha úgy gondolod: meggyilkoltalak, akkor ez nyilvánvalóan így igaz, kedves, hiszen szerinted nekem nincs érvényes szavam.

— El fogok ájulni, ha nem ülünk le azonnal.
— Ilyenformán, a bírónő szóhasználatával élve, nyilvánvaló, hogy azonnal le kell ülnünk. Csak tizenkettő-húszkor megy kifelé a vonatom.
A Szabadság étterem kerthelyiségében ültek le.
— Rendeljek a kávédhoz konyakot? — kérdezte Dancs János.
— Úgysem rendelsz. Elfelejtet, mire ideérnek.
— Kérlek, lehet, hogy elfelejtet. De für alle Fülle, rendeljek a kávédhoz konyakot?

Mária a mutatójára tövét rágta. A rendelés megtörtént precízen és pontosan. Ki is hozták az italokat azonnal, hiszen hol volt még a dél, s ilyenkor mennyien tartózkodnak a kerthelyiségben?

— Bűnöző leszel — mondta az asszony.
— Nem, Mária, bűnöző én nem leszek, soha.
Az asszony itta a kávé konyakot, hunyorított.
— Furcsa, ezt még el is tudom hinni. Ahhoz túlságosan gyáva vagy.
— Attól félek, hogy a tisztességes élethez is gyáva leszek, nemsokára. Elképzeltem és megvalósítom a magamét.

Csend volt.

Doktor Dancs János ivott a söréből.

— Én mondanám — szölt Mária —, hogy gyere vissza hozzánk, és állj a tisztességes munkahelyedre.

— Mi az én tisztességes munkahelyem?
— Diplomáztál. Osztályvezető voltál. Otthagytad.
— Következtesen — mondta a férfi. — Kifejtettem annak idején, hogy rendkívül béketűrő ember vagyok. De ha már végletekig aláznak, összemorzsolok minden addigit, mint ezt a sörösüveget most, az egyetlen markommal.
És valóban összemorzsolta az üveget.

— Anélkül, hogy vérezne a kezem.

S valóban úgy morzsolta össze, hogy nem vérzett utána a keze.

— Bennem csak a hit volt, mindig — mondta. — A munkámban úgy húztam, mint hét bivaly. Mondták, hogy fizetésemelés. Mondták, hogy kitüntetés. Mondták, hogy prémium. Nyet fizetésemelés, nyet külföldi utazás, nyet prémium, hadd húzzon a marha, úgyis húz.

— Ezeket te csak kitaláltad.

— Igen?

— Hogy ideig-óraig örömet szerezzen nekem.

Doktor Dancs János bölintott:

— Helyben vagyunk. Én mindenkor, mindent kitaláltam. Minek ülünk még?

— Még egy konyakot — kérte az asszony.

— Jó. Még egy konyakot és még egy sört. Van pénzem, ne félj. Ebben a társadalomban pontosan megtaláltam az engem megillető helyet. Végre segédmunkás lehettem, akit meg is fizetnek.

— Egy doktor segédmunkás!

— Az hál' istennek.

— Engem az háborított fel elsősorban is, hogy trógerruhában jöttél haza, s nem úriemberként. Ezt nem lehet elviselni, János, értsd meg. Nem tudok így az emberek szemébe nézni. Énrajtam ne röhögjenek.

Dancs elmosolyodott:

— Csak rajtam, mi? Te is. Még az ágyban is. „Ne nyúlj hozzám, csak akkor nyúlj hozzám, ha kérlek rá!” Vége. Megteremttem a magam világát rajtad kívül és a társadalmon kívül. Nincs más választásom. Porig aláztattam mindenütt. Én, aki a légynek se vétettem.

— Mert gyáva vagy. Szükséged lenne rám.

— Nem érzek melletted semmiféle boldogságot, Mária.

- Ilyen keserű lettél?
- Nem érdekes.
- Te, aki, ha igazat szóltál egyáltalán: hittél!
- Doktor Dancs keményen, szikrázón nézett rá:
- Hagyjuk a marhaságokat. Mennyi gyermektartást fogsz kérni?
- Az asszony megitta a konyakját:
- Ebben a válóperben tényleg nem hazudsz?
- Liba. Mennyi gyermektartást fogsz kérni, azt kérdeztem.
- Az asszony tág tekintettel nézett a vérágas szemű emberre:
- Hatszáz.
- Félt.
- Sok lesz?
- Nyolcszáz. Az én gyerekemről van szó.
- Ültek.
- Mit akarsz elvinni a lakásból? Hiszen ugye, kijelentetted, hogy a lakást...
- Kijelentettem, ne félj. S csak a ruháimat.
- Hazudsz.
- Nem hazudok én, nem is hazudtam soha. Te kis senki!
- Százast lökött a pincérnek s elment.

3

Pontosan tizenkét perc alatt ért ki a vonat a városszéli termelészövetkezetbe. Igen nagy gazdaság volt ez: növénytermesztéssel, kerti kultúrákkal, őszibarackkal és almával foglalkozott. A legnagyobb hasznot mégis inkább a meléküzem hozta: a fűrészüzem és ládagyár. Az alapanyag külföldről jött, tíz vagonnál kevesebb soha nem érkezett naponta. Közel voltak a határhoz, szállítási költség a szövetkezetet alig terhelte. Pláne, hogy az anyagmozgatás és a vagonirányítás munkáját egy nyugdíjas vasutas végezte, akinek ez az egész mechanizmus a kisujjában volt. Havi kétmillió haszonnal dolgozott már ez az üzemrész.

Doktor Dancs János, leszállván a vonatról, sietett a platóra, ahová már ki volt taszítva hat vagon fa.

- Látom, van munka — mondta az öreg nyugdíjasnak Dancs.
  - Van, doktor úr.
  - Mondtam már Zoltán bácsinak, hogy ne hívjon engem doktornak.
  - Jól van, doktor úr, jöjjön és vegye fel a fizetését.
  - Mennyi?
  - Ötezerhatszáz.
  - Kevés.
  - Dolgozzon többet, van lehetőség.
  - Hétezernél alább nem fogom adni — mondta doktor Dancs.
  - Van lehetőség. Attól függ, mennyi fát pakol ki.
  - Amennyit akar, Zoltán bácsi. Fialat vagyok még. Melyik vagon kezdek?
  - A rönköset. Fűrészelésre.
  - Remek. Ez jól fizet.
- Zoltán bácsi átadta neki a pénzt, megkapta az aláírást, indulni akart; pár lépés után azonban visszafordult.
- Nem akarna mégis irodai munkát? — kérdezte Dancstól.
  - Mennyiért?
  - Ki tudnék járni magának a vezetőségénél havi háromezer-kettőt.
  - Hülyének néz, Zoltán bácsi?
  - Én csak mondom, doktor úr.

— Nem vagyok többé semmiféle doktor — kiáltotta a vagon tetejéről Dancs János. — Hányszor mondjam még? Csak a magam pénze érdekel. Úgy fogok élni ezentúl ebben a szép világban, ahogy nekem tetszik. Kööttségek nélkül, szabadon.

— Engem meg csak az érdekel — mondta Zoltán bácsi —, mennyi fát rak ki. Ha éjjel-nappal dolgozik, állandóan, megkereshet tizenkét ezret is.

— Hetet akarok.

— Mondom, amennyit akar, felőlem.

Bandukolt az irodák felé az öreg vasutas, s kissé meglógott a feje: mik vannak a világban? Már a diploma iránt sincs felelősség? Oda jutunk, hogy jobb lesz segédmunkásnak lenni, mint szakembernek? Nem mintha egyik munka a másiktól alacsonyabb lenne, de mégis.

Este a keze alatt dolgozó munkások a szövetkezet központjában újonnan megnyílt vegyesbolt előtt tanyáztak. Odament ő is. Aki még nem vette fel a fizetését, itt megkaphatta tőle. Fogyott a sör ládászám. A tanyák mélyeiről erre baktatott a lányával a vén Kесе Mihály. Tudta Zoltán bácsi, hogy amióta ez a Dancs doktor kimozdult a világból, Kесе Mihályéknál lakik.

S döbbenet hallotta a szavaikat.

— Hát, mi újság, doktor úr?

— Egy hónap, és kimondják a válást.

— Mára mondta — sunyított Kесе Mihály —, hogy megállapodunk véglegesen. Miben állapodunk meg?

— Lakásban, kosztban és a lányában.

A lány csak állt oldalt bután. Nemigen volt még több tizenhat évesnél, de a melle hatalmasul fejlett.

— Csinálunk papírt?

— Semmiféle papír. A papirokon is kívülrekesztettem magam. Adok a felsoroltak fejében havi kettőezer-ötszázat.

— Az így jó — bólintott Kесе Mihály, és a lányára nézett. — Hallod, te béka. Havi kettőezer-öt!

A lányt boldog mosoly töltötte el:

— Szállhat engem akkor a doktor úr, amikor csak kedve tartja.

Kесе Mihály még odasúgta Dancs Jánosnak:

— Ha gyerek kerekedne olykor, a mi gondunk. Elrekkentjük. Oda se heréítsünk ilyesmire.

S ittak.

Zoltán bácsi, a nyugdíjas vasutas hazaindult. Még mindig nagy volt a hőség, de a tücskök már cirpelték. Cirpeljetek, gondolta az öreg, a világban még ez a hang nagyon jólesik nekem.

MAJTÉNYI ERIK

Az első lecke

*Ne csinálj magadnak faragott szókat,
de tanuld meg a kövek anyanyelvét,
másként valami iszonyú, iszonyú
moziplakátról álmodsz éjjelente.*

Majtényi Erik 50 éves. Szeretettel köszöntjük, további alkotó munkájához jó egészséget kívánunk.